

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
STOSOWANYCH NA TERENIE GMINY HAJNÓWKA**

na lata 2007 – 2032

Hajnówka, grudzień 2006

Niniejszy program został opracowany na podstawie obowiązujących przepisów prawa polskiego a także dyrektyw unijnych regulujących kwestie związane z użytkowaniem i usuwaniem azbestu oraz wyrobów zawierających azbest, z uwzględnieniem treści „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętego przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polski w dniu 14 maja 2002 roku a także w oparciu o *Poradnik stosowania przepisów i procedur dotyczących pozyskiwania z krajowych i zagranicznych funduszy pomocowych dodatkowych środków finansowych na usuwanie materiałów zawierających azbest* (Ministerstwa Gospodarki Departamentu Przemysłu – Warszawa 2006), przez osoby zajmujące się problematyką ochrony środowiska zatrudnione w Urzędzie Gminy Hajnówka w referacie Inwestycji, Planowania Przestrzennego i Gospodarki Gruntami.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	str. 5
2. Zagrożenie związane z azbestem dla zdrowia człowieka	str. 6
3. Zasady postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest i obowiązki z nich wynikające.....	str. 8
4. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Hajnówka.....	str. 12
5. Finansowe aspekty realizacji programu.....	str. 14
6. Harmonogram rzeczowy realizacji programu.....	str. 17
7. Podsumowanie	str. 17
8. Załączniki.....	str. 19

Spis załączników:

1. Wykaz podstawowych aktów prawnych dot. azbestu obowiązujących w Polsce.
2. Wykaz firm posiadających pozwolenie na prowadzenie na terenie Gminy Hajnówka prac, w wyniku których powstają odpady zawierające azbest – stan na dzień 30.11.2006r.
3. Wzór „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”.
4. Wzór „Informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania”.
5. Wzór „Informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone”.

1. Wprowadzenie:

Azbest jest nazwą ogólną obejmującą włókniste minerały z grupy serpentynów i amfiboli. Dzięki znanej i cenionej od dawna odporności na wysoką temperaturę minerały azbestowe zyskały popularność i szerokie zastosowanie w gospodarce światowej. Pomimo szerokiego zastosowania praktycznego materiały zawierające azbest należą do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla zdrowia ludzi i z tego powodu powinny podlegać sukcesywnej eliminacji. Odpady zawierające azbest należą do odpadów niebezpiecznych a gospodarka nimi wymaga prawidłowego podejścia oraz szczególnej kontroli. Zasady postępowania z odpadami zawierającymi azbest reguluje szereg przepisów m.in.: ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz związane z nimi rozporządzenia wykonawcze. Ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest z dnia 19 czerwca 1997 r. (Dz.U.04.3.20 z późn .zm) praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce. Do rozwiązania pozostaje natomiast – bardzo ważny ze względu na zdrowie ludzi i stan środowiska - problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów zawierających azbest.

Dokumentem ukazującym organizację i przebieg wycofania azbestu jest "Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r. Do realizacji zadań przewidzianych w "Programie usuwania azbestu...", niezbędne jest zaangażowanie administracji publicznej wszystkich stopni oraz różnych instytucji na szczeblu krajowym, wojewódzkim i lokalnym. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” zakłada, iż na poziomie lokalnym w realizację zadań Programu zaangażowane powinny być zarówno samorząd powiatowy jak i gminny. W zakres kompetencji samorządów można zaliczyć: nadzorowanie realizacji Programu i wykorzystania przyznanych środków finansowych, prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za składowanie odpadów zawierających azbest, np. w stosunku do uboższych właścicieli obiektów - częściowe lub całkowite zwalnianie z opłat; inicjowanie i organizowanie innych form pomocy dla mieszkańców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Celem Programu jest doprowadzenie do stopniowej eliminacji wyrobów zawierających azbest z otoczenia człowieka oraz ich bezpieczne i prawidłowe unieszkodliwienie. W programie opisano ogólne mechanizmy oraz zasady postępowania dla osób decydujących się na usunięcie elementów zawierających azbest z budynków lub budowli. Przedstawiono warunki jakie należy spełnić, zgodnie z przepisami prawnymi obowiązującymi w prawodawstwie polskim i Dyrektywach Unii Europejskiej, w trakcie

użytkowania a także podczas prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, aby zmniejszyć lub całkowicie wyeliminować zagrożenie powodowane przez azbest.

2. Zagrożenia związane z azbestem dla zdrowia człowieka:

Azbest to nazwa minerału włóknistego występującego w przyrodzie, który wykazuje znaczną wytrzymałość na rozciąganie, źle przewodzi ciepło, ma właściwości dźwiękochłonne i jest względnie odporny na działanie czynników chemicznych. Te właściwości azbestu sprawiły, że stał się on materiałem bardzo rozpowszechnionym w naszym otoczeniu, znajdując zastosowanie przy wytwarzaniu całej gamy wyrobów przemysłowych, jak i produktów używanych w życiu codziennym.

Wśród wyrobów azbestowych można wydzielić dwie grupy produktów:

„wyroby miękkie” - których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1000kg/m^3 , to słabo związane produkty azbestowe o wysokim, ponad 60% udziale azbestu w produkcie oraz niskiej zawartości substancji wiążącej, do których zaliczamy między innymi: tynki, maty, płyty azbestowe, materiały izolujące, papy.

„wyroby twarde” - których gęstość objętościowa jest większa niż 1000kg/m^3 , zawierające wysoki udział substancji wiążącej, zaś niski (poniżej 15%) udział azbestu, do których należą płyty faliste i płaskie, rury wodociągowe, elementy kanalizacji. Spójność włókien azbestowych w tych wyrobach jest tak wysoka, że praktycznie nie uwalniają się one do środowiska (wyjątkiem jest obróbka np. cięcie lub proces niszczenia mechanicznego wyrobu).

Azbest jest zaliczany do dziesięciu najgroźniejszych substancji zanieczyszczających na ziemi. W związku z tym, azbest znajduje się w wykazie opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, jako niebezpieczna substancja chemiczna o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka. Badania naukowe udowodniły, że azbest stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia w następstwie długotrwałego narażenia dróg oddechowych na wdychanie jego włókien.

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.). Wówczas uwalniane są do powietrza włókna azbestu, które mogą zostać przeniesione przez układ oddechowy do płuc. Istotne znaczenie dla wielkości poziomu zanieczyszczenia powietrza włóknami azbestu, jakie powstają np. podczas prac demontażowych, ma zasada obniżania

emisji pylenia: przez nawilżanie wyrobu przed oraz w trakcie demontażu, zaniechanie w miarę możliwości obróbki i destrukcji mechanicznej demontowanego wyrobu, nie posługiwanie się narzędziami napędzanymi elektrycznie takimi, jak piły, wiertarki, wyzwalającymi znaczną emisję, ale narzędziami ręcznymi - najlepiej wolnoobrotowymi o specjalnie wyprofilowanych ostrzach, zaopatrzonych w odsysanie pyłu i przeznaczonych dla obróbki wyrobów azbestowych. Podczas prac wymagana jest staranność i dokładność wszelkich czynności, wykonywanie ich według z góry przygotowanego planu. Oddychanie powietrzem skażonym włóknami azbestowymi prowadzi do szeregu chorób układu oddechowego: pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuc (najpowszechniejszy nowotwór złośliwy powodowany przez azbest), międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej (nowotwory o wysokiej złośliwości). Zachorować mogą osoby, które miały kontakt z azbestem ze względu na rodzaj wykonywanej pracy oraz osoby narażone na długotrwałe wdychanie włókien azbestowych o małym stężeniu, jak też osoby narażone na krótkotrwałe przebywanie w miejscu o dużym stężeniu włókien azbestowych. Nieznana jest minimalna ilość pyłu azbestowego, która wywołuje choroby. Wiadomo natomiast, że im więcej włókien azbestu wdychanych jest do układu oddechowego, tym większe jest ryzyko choroby. Choroby mogą wystąpić nawet po 30 latach od momentu kontaktu z pyłem azbestowym. Pierwsze objawy mogące sygnalizować chorobę to: ból w klatce piersiowej, silny kaszel, duszności.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, czyli takie, które mogą występować w postaci trwałego aerozolu w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do organizmu. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość nie większą niż 3 mikrometry i stosunek długości do średnicy mniejszy niż 3 : 1. Włókna te wdychane do pęcherzyków płucnych, nie mogą już być wydalone. Ich szkodliwe działanie może ujawnić się dopiero po wielu latach w postaci następujących schorzeń: pylica azbestowa (azbestoza), międzybłoniaki opłucnej i rak płuc. Im więcej jest włókien w powietrzu, którym oddychamy, tym większe jest ryzyko zachorowania na choroby wywołane azbestem.

Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. W ten sposób nagromadzone włókna azbestu mogą być przyczyną powstania zmian chorobowych, nawet po kilkudziesięciu latach od momentu ekspozycji.

Wyróżnia się trzy rodzaje narażenia na pyły azbestowe:

- ekspozycję zawodową - związaną z pracą w warunkach narażenia na pył azbestu,

- ekspozycję paraw zawodową – dotyczy mieszkańców sąsiadujących z kopalniami i zakładami przetwarzającymi azbest oraz rodzin pracowników tych zakładów,
- ekspozycję środowiskową: związana jest z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych.

Ekspozycje te różnią się w istotny sposób wielkością stężeń włókien, ich rozmiarami, długością trwania narażenia, a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych. Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuca i międzybłoniaków, natomiast głównym skutkiem ekspozycji paraw zawodowej i środowiskowej jest międzybłoniak opłucnej. Poprzez przeprowadzone badania epidemiologiczne udowodniono obecnie, że wszystkie typy azbestu powodują raka płuc. W badaniach nad skutkami, jakie wywołuje azbest po wchłonięciu do organizmu człowieka sugeruje się również, iż może on być przyczyną nowotworów krtani, żołądka i jelit, trzustki czy jajnika. Jest to związane z procesami zachodzącymi w organizmie ludzkim (np. translokacja i usuwanie pyłu z organizmu), które mogą powodować iż szkodliwe oddziaływanie azbestu może się ujawniać w odległych od układu oddechowego narządach i tkankach. Często trudno jest określić dokładnie powód danej choroby, gdyż np. postać histopatologiczna raka płuc spowodowanego paleniem papierosów i azbestem jest taka sama, przy czym prawdopodobieństwo zachorowania na raka płuc spowodowanego azbestem osoby palącej jest 50-krotnie większe niż osoby niepalącej.

3. Zasady postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest i obowiązki z nich wynikające:

Od 1997r. w na terenie Polski obowiązuje zakaz produkcji, handlu oraz stosowania wyrobów zawierających azbest. Zakaz taki wprowadzono ustawą z 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 1997. Nr 101, poz.628). W następnych latach wprowadzono szereg kolejnych aktów prawnych (ustaw i rozporządzeń) regulujących kwestie związane z postępowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Szczegółowy ich wykaz zawiera załącznik nr 1 do niniejszego opracowania. Uzupełnieniem aktów prawnych w przedstawionym zakresie jest „ *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski* ” przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002r. oraz lokalne programy usuwania azbestu realizowane przez gminy, powiaty i województwa.

Polskie prawodawstwo dopuszcza wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w użytkowanych budynkach, instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 roku. W sposób szczegółowy określa również wymagania dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi, obowiązki organów administracji, a także właścicieli i zarządców nieruchomości w tym zakresie oraz obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Podstawowe obowiązki organów samorządowych, właścicieli i zarządców nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest, przedstawiono poniżej.

Obowiązki gminy:

- opracowanie, przyjęcie i aktualizacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminie Hajnówka,,
- współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem,
- gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właściciele i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
- opiniowanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi (w tym odpadami zawierającymi azbest),
- przygotowywanie i przeprowadzanie remontów i modernizacji obiektów budowlanych użyteczności publicznej,
- monitorowanie powstawania dzikich składowisk odpadów i ich likwidacja.

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości i obiektów z wyrobami zawierającymi azbest:

- sporządzenie i przedłożenie organowi nadzoru budowlanego oraz wójtowi „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”,
- sporządzenie (corocznie) planu kontroli jakości powietrza obejmującej pomiar stężenia azbestu, dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,

- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) corocznej aktualizacja informacji o :
  - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
  - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone,
- podjęcie decyzji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi,
- dokonanie wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy , określenie obowiązków stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu,
- uzyskanie od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po wykonaniu robót oraz jego przechowywani przez co najmniej 5 lat.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie właściwemu organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (zależnie od ilości wytwarzanych odpadów),
- określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac,
- przyjęcie zlecenia – zawarcie umowy na wykonanie prac usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczeniem miejsca prac z azbestu,
- opracowanie planu prac oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia („bioz”) w tym przeszkolenie pracowników,
- przygotowanie miejsca i wskazanie tymczasowego sposobu magazynowania odpadów
- zawarcie porozumienia z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów zawierających azbest,

- przygotowanie rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu i skompletowanie środków ochrony pracowników,
- skompletowanie wyposażenia technicznego, organizacja zaplecza, w tym socjalnego i bhp,
- zawarcie umowy z laboratorium o prowadzenie monitoringu powietrza,
- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Warunkiem koniecznym bezpiecznego dla ludzi i środowiska użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest jest rzetelnie sporządzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i ocena ich stanu, określająca, w zależności od rodzaju, stanu i sposobu zastosowania azbestu, stopień pilności wymiany wyrobów zawierających azbest.

W rozporządzeniach Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz z dnia 2 kwietnia 2004 w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, założono wykonanie inwentaryzacji oraz dokonanie oceny stanu wyrobów zawierających azbest tj. określenie stanu na rok 2004.

Przepisy w sposób bezpośredni nie precyzują, kto może być wykonawcą prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, biorąc jednak pod uwagę obowiązki jakie postawiono przed wykonawcą, wnioskować należy, że tego typu prace powinna wykonywać wyspecjalizowana jednostka posiadająca stosowne zezwolenia oraz wyposażenie techniczne i socjalne zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przez narażeniem na działanie azbestu.

W przypadkach nieprzestrzegania nałożonych na jednostki organizacyjne i osoby fizyczne obowiązków w zakresie bezpiecznego wykorzystania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz obowiązków sprawozdawczości w tym zakresie mają zastosowanie zapisy tytułu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska. Przewidują one w takich przypadkach odpowiedzialność karną tj. kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny orzekane na podstawie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną działalności powodującej pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi.

Ponadto do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko, w tym również powstałe w wyniku postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego.

4. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Hajnówka:

Określenie szacunkowych ilości azbestu na terenie Gminy Hajnówka.

Na podstawie, zebranych podczas inwentaryzacji, informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania oraz zgłoszonych informacji do Wójta Gminy Hajnówka przez właścicieli i zarządców nieruchomości, określono ilości oraz miejsca występowania takich wyrobów na terenie Gminy Hajnówka. Do dnia 30-11-2006 , takich zgłoszeń dokonało 135 właścicieli nieruchomości. Oprócz zgłoszeń indywidualnych została przeprowadzona inwentaryzacja co pozwoliło na oszacowanie ilości i określenie rodzaju wyrobów zawierających azbest, występujących na terenie gminy Hajnówka.

Z analizy zebranych informacji wynika, że na terenie Gminy Hajnówka dominują wyroby zawierające azbest w postaci płyt azbestowo-cementowych falistych.

Zebrane informacje przedstawiono w poniższej tabeli.

Inwentaryzacja azbestu na terenie Gminy Hajnówka (stan na 30.11.2006r.)

Rodzaj obiektu	Ilość płyt azest.--cem. (m ²)	Stopień pilności
Budynki jednorodzinne i gospodarcze (zgłoszone przez osoby fizyczne)	81297	I
	371946	II
Obiekty użyteczności publicznej	2788	I
Wielorodzinne budynki mieszkalne (zgłoszone przez spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, zarządców indywidualnych)	1468	I i II Brak informacji o ilościach wyrobów w poszczególnych stopniach pilności
RAZEM:	457499	

Obliczenia:

Przyjmując, że 90 m² płyt azbestowo-cementowych falistych i płaskich waży 1 Mg, występujący na terenie gminy Hajnówka eternit w takiej postaci, ważyć będzie:

$$457499 : 90 = 5083,32 \text{ Mg.}$$

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Pomocy Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649), określone zostały trzy stopnie pilności wymiany lub naprawy wyrobu zawierającego azbest:

Stopień pilności I - oznacza konieczność wymiany lub naprawy wyrobu,

Stopień pilności II - oznacza ponowną ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie jednego roku,

Stopień pilności III - oznacza ponowną ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie do 5 lat.

Ocena obejmuje wskazanie sposobu zastosowania azbestu, ustalenie rodzaju azbestu, ocenę struktury powierzchni i stanu zewnętrznego wyrobu, sposób wykorzystania

pomieszczenia i ocenę możliwości uszkodzenia powierzchni wyrobu w wyniku oddziaływań atmosferycznych lub mechanicznych oraz usytuowanie wyrobu. Jeden egzemplarz oceny powinien być przekazany właściwemu organowi nadzoru budowlanego w terminie 30 dni od jej sporządzenia, a drugi – przechowywany wraz z dokumentacją miejsca zawierającego azbest. Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, w której występują wyroby zawierające azbest powinien przeprowadzić kontrole stanu wyrobów, w terminach wynikających z przeprowadzonej oceny. W zależności od ilości punktów uzyskanych w ocenie podejmowana jest decyzja o konieczności natychmiastowego podjęcia prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest albo prac naprawczych lub możliwości odłożenia ich w czasie.

Przepisy rozporządzenia pozwalają na dalsze użytkowanie wyrobów zawierających azbest o gęstości objętościowej większej od 1000kg/m^3 pod kilkoma warunkami: braku widocznych uszkodzeń mogących stwarzać warunki dla emisji pyłów azbestu do środowiska i zabezpieczenia wyrobu powłoką ochronną (posiadającą aprobatę techniczną) lub szczelną zabudową oraz ścisłego przestrzegania wymagań w zakresie ochrony środowiska.

Podstawowe zasady bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest ujęte w rozporządzeniu określają szczegółowo techniczne warunki prowadzenia robót takich jak: konieczność izolowania strefy prac przez stosowanie osłon ochraniających przed przenikaniem azbestu do środowiska, oznakowanie jej za pomocą tablic informacyjnych „Uwaga. Zagrożenie azbestem” (wg określonego wzoru), ograniczanie emisji azbestu do środowiska poprzez zastosowanie środków technicznych (nawilżanie wyrobów, uszczelnianie otworów okiennych i drzwiowych w czasie robót, stosowanie komór dekontaminacyjnych) oraz przestrzegania warunków składowania, transportu i unieszkodliwiania powstających odpadów zawierających azbest.

5. Finansowe aspekty realizacji programu:

Dla oszacowania prawdopodobnych kosztów przedsięwzięcia, przyjęto następujące, jednostkowe koszty wykonania w/w usług:

Średni koszt utylizacji jednego Mg płyt falistych azbestu wyniesie – 500 zł (brutto)

Przy ustalaniu kosztów oparto się na informacjach pochodzących od sześciu firm

świadczących usługi w zakresie demontażu pokryć dachowych i transportu odpadów azbestowych, działających na rynku. Jak wynika z danych zebranych od właścicieli lub użytkowników nieruchomości a także z przeprowadzonej inwentaryzacji, na terenie gminy Hajnówka występuje **457499 m²** płyt azbestowych w formie pokryć dachowych.

Średni koszt utylizacji pokryć dachowych zawierającego azbest występujących na terenie gminy Hajnówka wyniesie:

$$5\ 083,32\ \text{Mg} \times 500\ \text{zł/Mg} = 2\ 541\ 660 - \text{zł (netto)}$$

Średni koszt zdjęcia 1 m² pokrycia dachowego wynosi 15 zł (netto) a więc koszt usunięcia pokryć dachowych zawierających azbest występujących na terenie gminy Hajnówka wyniesie:

$$457\ 499\ \text{m}^2 \times 15\ \text{zł/m}^2 = 6\ 862\ 485\ \text{zł (netto)}$$

W sumie demontaż i utylizacja pokryć dachowych zawierających azbest występujących na terenie gminy Hajnówka wyniesie:

$$2\ 541\ 660 + 6\ 862\ 485 = 9\ 404\ 145\ \text{zł}$$

Jest to bardzo duża kwota a całkowity koszt usunięcia i utylizacji azbestu poniosą właściciele i użytkownicy nieruchomości i budynków gdzie występują wyroby lub materiały zawierające azbest.

W przypadku gminy Hajnówka, gminy typowo rolniczej to właściciele gospodarstw rolnych są w przeważającej większości właścicielami budynków i nieruchomości na których występują wyroby zawierające azbest. Dla nich wydatki związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, przy bardzo niskiej opłacalności produkcji rolnej, są zbyt duże aby zrealizować zadania wynikające z „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium polski”, tym bardziej, że w miejsce wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycie budynków należy natychmiast wbudować inny materiał pokryciowy, który także drogo kosztuje.

Gmina Hajnówka także nie jest w stanie wyasygnować z własnego budżetu żadnych kwot na ten cel. Możliwość dofinansowanie kosztów związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest powinna pojawić się w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego lub innych funduszy pomocowych a także w Wojewódzkim i Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Jak dotąd jedyną pomocą jaką mogli uzyskać właściciele lub użytkownicy obiektów i budynków usuwający z nich wyroby zawierające azbest były nisko oprocentowane kredyty z Banku Ochrony Środowiska S.A. Specyfika kredytów Banku na inwestycje proekologiczne polega na ich preferencyjnym charakterze (szczególnie w zakresie oprocentowania), który jest wynikiem współpracy z krajowymi i zagranicznymi jednostkami dysponującymi tanimi środkami na ochronę środowiska. Kredyty są wypłacane w całości ze środków donatorów lub ze środków Banku z dopłatami donatorów do odsetek. Współpracę, skutkującą najbardziej bogatą ofertą kredytów preferencyjnych prowadzi Bank właśnie z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jedną z form tej współpracy są linie kredytowe, gdzie przedmiot kredytowany jest ściśle określony, a Bank otrzymuje prawo do dysponowania określoną kwotą pieniędzy (oferta jest ważna do czasu wyczerpania się środków).

Ostatnia umowa Banku z NFOŚiGW, dotycząca obsługi linii kredytowych (z sierpnia 2004 r.) określała m.in. możliwości finansowania inwestycji polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz budowie składowisk (kwater na składowiskach) na odpady azbestowe. Oprocentowanie kredytów na te zadania wynosiło jedynie 3 % w skali roku, a ze środków kredytu możliwe było finansowanie także zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego lub nowych elementów elewacyjnych w miejsce zdemontowanych wyrobów azbestowych. Należy zaznaczyć, że Bank wymagał od klienta udokumentowania, iż prace związane z demontażem azbestowych elementów, a następnie ich transportem i unieszkodliwianiem (złożenie na składowisku odpadów azbestowych) były prowadzone w sposób określony w stosownych przepisach prawnych. Tak atrakcyjne warunki kredytów oraz duże potrzeby rynku w zakresie zmian , szczególnie pokryć dachowych, spowodowały, że środki finansowe wyczerpały się już w połowie sierpnia 2005 r., po roku funkcjonowania umowy. W tym czasie Bank udzielił 80 kredytów na kwotę ponad 11 mln zł. Z kredytów tych korzystały głównie osoby fizyczne i spółdzielnie mieszkaniowe.

Obecnie ani BOŚ S.A. ani WFOŚiGW w Białymstoku czy też NFOŚiGW w Warszawie nie oferują żadnych form pomocy przy wykonywaniu zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Nie ma też mowy o środkach pomocowych z Unii Europejskiej, o które można byłoby wnioskować w celu uzyskania dotacji na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu.

W związku z powyższym harmonogram rzeczowy realizacji zadania przedstawiony poniżej nie zawiera zapisów o terminie przystąpienia do sukcesywnego usuwaniu azbestu. Planuje się jednak, że do roku 2013 w większości zrealizowane zostaną inwestycje i zamierzenia przyjęte wcześniej w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Hajnówka oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Hajnówka, można więc będzie planować wydatki na kolejne cele w tym na likwidację azbestu i wyrobów zawierających azbest.

6. Harmonogram rzeczowy realizacji zadania:

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji
1.	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest	2007 – 2032
2.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest	2007 - 2032
3.	Opracowanie Zarządzenia Wójta Gminy Hajnówka w sprawie warunków dofinansowania działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji.	IV kwartał 2013

7. Podsumowanie:

Celem „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest w gminie Hajnówka” jest stworzenie warunków do stosowania przepisów prawnych obowiązujących w prawodawstwie polskim i Dyrektywach Unii Europejskiej, a dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Program zawiera podstawowe informacje do stworzenie odpowiednich podstaw do ograniczenia negatywnego oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko naturalne.

W Programie zawarte są podstawowe informacje dotyczące właściwości azbestu. Równocześnie określono harmonogram najważniejszych zadań do realizacji, uwzględniając rolę samorządu Gminy Hajnówka w ich wykonaniu. Przedstawiono również szacunkowe koszty związane z demontażem i utylizacją wyrobów zawierających azbest .

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie

i miejscu występowania azbestu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Istotna jest również świadomość przedsiębiorców wykonujących prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy, pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

8. Załączniki:

Załącznik 1

WYKAZ PODSTAWOWYCH AKTÓW PRAWNYCH

regulujących postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.

I. Ustawy:

1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2003 r. Nr 207, poz. 2016 z późn. zm.).

W przypadku występowania azbestu (Art. 30 ust. 3) właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 w/w artykułu, jeśli ich realizacja m.in. może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa ludzi, pogorszenie stanu środowiska bądź pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych.

2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tj. Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.)

Zakazuje wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Do wyjątków należy azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Ustawa reguluje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

3.Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.).

Ustawa reguluje problematykę dotyczącą substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych oraz określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko.

4.Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.).

Zgodnie z Art. 1 ust. 1 ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. Ustawa określa obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym m.in. odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje postępowanie w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania, w tym składowania odpadów, a także wymagania techniczne i organizacyjne dotyczące składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Ustawa określa m.in. zakres planów gospodarki odpadami, sposób ich opiniowania i sposób monitorowania, zasadę spójności planu z planem wyższego szczebla oraz określa rodzaj odpadów, które powinny być ujęte na każdym szczeblu ich opracowania.

5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. w sprawie zmiany ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 175, poz. 1458).

6.Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.)

Zgodnie z Art. 1 ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa reguluje m.in. opracowanie programów ochrony środowiska, prowadzenie państwowego monitoringu środowiska, postępowanie w sprawie ocen oddziaływania na środowisko, ochronę powietrza przed zanieczyszczeniem i sposób postępowania z

substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, ochronę powierzchni ziemi, przeciwdziałania zanieczyszczeniom w tym: konieczność oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje, konieczność dokumentowania informacji dotyczącej m.in. występowania azbestu.

7. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.). Ustawa reguluje sposób postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. Art. 54 ustawy odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska - sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

8. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.).

Ustawa reguluje zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przewóz materiałów niebezpiecznych w kraju określają przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych. Wymagane są świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów oraz szkolenie kierowcy pojazdów w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

9. Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 72).

II. Rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).

zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych niżej grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

- 06 07 01* - Odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - Odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - Odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),
- 10 13 09* - Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo -azbestowych,
- 15 01 11* - Opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - Okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - Zużyte urządzenia zawierające azbest,
- 17 06 01* - Materiały izolacyjne zawierające azbest.
- 17 06 05* - Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1736).

3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 152, poz. 1737)

4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 161, poz.1335).

5. **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175, poz. 1439).**
6. **Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nie selektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595).**
7. **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833).**
8. **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U z 2003 r. Nr 1, poz. 12).**
9. **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu i sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858).**
10. **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986).**
11. **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011 z późn. zm.).**
12. **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549).**
13. **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126).**
14. **Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania**

i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).

15. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649).

16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573).

17. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. Nr 186, poz. 1553).

18. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).

19. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011 z późn. zm.).

20. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549).

21. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126).

22. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).

23. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649).

24. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. Nr 186, poz. 1553).

25. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).

III. ZARZĄDZENIA:

1. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielonych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 23

WYKAZ

przedsiębiorców, którzy uzyskali pozwolenie na prowadzenie działalności w zakresie wytwarzania odpadów zawierających azbest na terenie Gminy Hajnówka na podstawie art.17 ustawy o odpadach (Dz. .U. z 2001r.,nr 62, poz.628 z późn. zm.) – stan na dzień 30.11.2006 r.

Lp.	nazwa przedsiębiorstwa	nr decyzji	z dnia	ważna do:
1.	P.W.TAKO Sp. z o. o. ul. Batalionów Chłopskich 2 42-680 Tarnowskie Góry 032/3818249	RŚ. 7635/28/2006	10.10.2006r	10.10.2016r.
2.	Zbigniew Niewiński ul. Południowa 4/10 16-001 Księżyno	RŚ. 7635/27/2006	22.09.2006r.	30.09.2008r.
3.	EkoNaft Sp.z o. o. ul. Fabryczna 22 32540 Trzebinia 032/6180502	RŚ. 7635/23/2006	31.08.2006r.	31.08.2016r.
4.	KOZAK Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe ul. Łęgi 2 01-329 Warszawa	RŚ. 7635/18/2006	30.06.2006	30.06.2016
5.	AZBUD+ ul. Piasta 10 lok. 6 15-044 Białystok	RŚ. 7635/15/2006	16.05.2006	15.05.2016
6.	BUDREM Zakład Budowlano – Remontowy Dubiny ul. Zajęcza 3 17-200 Hajnówka	RŚ. 7635/14/2006	11.05.2006	30.11.2014
7.	Jan Stanisław Górliński Zakład Usług Produkcji i Handlu ul. Moniuszki 85 06-200 Mokotów Mazowiecki	RŚ. 7635/7/2006	10.04.2006	31.12.2015.
8.	„ROB – STAN” Przedsiębiorstwo Budowlano – Drogowe i Projektowe Stanisław Kocięba ul. Mickiewicza 3 17-300 Siemiatycze	RŚ. 7635/9/2006	10.04.2006	31-12-2015.
9.	Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowo Usługowe „WIT” s.c. W. Średziński T. Targoński ul. Hetmańska 67 15-727 Białystok	RŚ. 7635/6/2006	23.03.2006	31.12.2015

10.	AM Trans Progres Sp. z o. o. ul. Sarmacka 7 61-616 Poznań	RŚ. 7635/4/2006	20.02.2006	31.12.2015
11	Leśny Zakład Usługowy „Lasbud” Sp. z o. o. ul. Lipowa 51 skr. poczt. 189 15-959 Białystok 085/6520471 w.212	RŚ. 7635/12/2004	17.05.2004	31.12.2013
12	Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych TERMOEXPORT ul. Żurawia 24/7 00-519 Warszawa 022/8213467	RŚ. 7635/12/2003	11.07.2003	31.12.2012
13	Zakład Remontowo Budowlany „ALFIX” Jerzy Kostecki ul. Upalna 15 lok. 7 16-006 Barszczewo 10 085/6612880	RŚ. 7635/4/2002	16.04.2002	31.03.2012
14	PPHU ABBA-EKOMED Sp.zo.o. ul. Poznańska 152 87-100 Toruń 056/6514425, 6548670, 6548671	RŚ. 7635/19/2003	25.08.2003	31.12.2009
15	ALGADER HOFFMAN Sp. zo.o. Ul. Wólczyńska 133 01-919 Warszawa 022/8649497, 8649499, 8347580	RŚ. 7635/23/2003	06.10.2003	31.07.2013
16	Centrum Gospodarki Odpadami Azbestu i Recyklingu „Caro” ul. Zamojsiego 51 22-400 Zamojskiego 084/6273013	RŚ. 7635/27/2003	31.10.2003	31.12.2012
17	PHU „ECO – AZBEST” Export Import Jerzy Wojszel ul. Puszkina 49 15-190 Białystok	RŚ. 7635/11/2004	06.05.2004	31.12.2013
18	Usługi Remontowo Budowlane Tadeusz Zubowski ul. 11 Listopada 17 18-105 Suraż	RŚ. 7635/11/2004	06.05.2004	31.12.2013
19	Zakład Instalacji Sanitarnych Ogrzewania i Gazu Leon Łukaszuk ul. Różana 13/14 19-669 Białystok 085/6610541	RŚ. 7635/37/2004	12.11.2004	31.12.2010
20	„FAGRO-DACH” ul. Mazowiecka 35 16-100 Kleosin 085/7474499	RŚ. 7635/4/2005	05.04.2005	31.12.2014
21	Przedsiębiorstwo Budowlane „DECKER” Czesław Frąckowiak	RŚ. 7635/6/2005	05.04.2005	28.02.2014

	ul. Kraszewskiego 8/28 16-100 Kleosin 085/6631467			
22	„Czyścioch” Sp. z o. o. w Białymstoku ul. Kleberga 20 19-691 Białystok 085/7424089	RŚ. 7635/10/2005	17.05.2005	31.12.2014
23	PHU „Zmora” ul. Gajowa 57/56 Białystok 0501738209	RŚ. 7635/11/2005	17.05.2005	31.12.2014
24	PHU „Centrum” Krzysztof Wojciechowski ul. Lipowa 20/12 Białystok 0502778513	RŚ. 7635/13/2005	17.05.2005	31.12.2014
26	PUH WITMAN Usługi Transportowe Bogusław Witkowski ul. Palmowa 18/58 Białystok 085/6536209	RŚ. 7635/14/2005	17.05.2005	31.12.2014
27	Zakład Remontowo Budowlany „Ambroży” Sp. J. ul. Meinssnera 1/3 lok. 222 03-982 Warszawa 022/8310764	RŚ. 7635/15/2005	17.05.2005	28.02.2014
28	REMBUD Piotr Tomaszek Kuriany 88 15-513 Białystok 0600547634	RŚ. 7635/18/2005	30.05.2005	31.12.2014
29	Przedsiębiorstwo Usług Wodno Budowlanych „WOD-BUD” Sp. z o. o. ul. Piłsudskiego 14 23-200 Kraśnik	RŚ. 7635/29/2005	18.10.2005	30.09.2015
30	Zakład Remontowo- Budowlany Oczyszczanie Miast i Dróg Miroslaw Maciejczyk Łazy Małe 1 Tykocin	RŚ. 7635/12/2005	17.05.2005	31.12.2014
31.	Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe „Juko” Ul. 1 Maja 25 97-300 Piotrków Trybunalski	RŚ. 7635/2/2006	11.07.2006	11.07.2016
32.	Przedsiębiorstwo Projektowo Wdrożeniowe „AWAT” Sp. z o.o. Ul. Kaliskiego 9 01-476 Warszawa	RŚ. 7635/1/2006	13.02.2006	31.12.2015.

Załącznik 3

Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Obiekt/urządzenie budowlane:.....
 Adres obiektu/urządzenia budowlanego:.....
 Pomieszczenie: .....
 Rodzaj/nazwa wyrobu¹⁾:.....
 Ilość wyrobów (m², tony)²⁾:.....

Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I. Sposób zastosowania azbestu			
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II. Rodzaj azbestu			
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III. Struktura powierzchni wyrobu z azbestem			
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV. Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem			
10.	Duże uszkodzenia		30 ³⁾
11.	Małe uszkodzenia		10 ⁴⁾
12.	Brak		0
V. Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI. Wykorzystanie pomieszczenia			
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10
VII. Usytuowanie wyrobu			
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wentylacji pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Suma punktów oceny

.....

Stopień pilności I (wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie) pkt	65 i więcej
Stopień pilności II (ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku) 60 pkt	powyżej 35 do
Stopień pilności III (ponowna ocena w terminie do 5 lat)	do 35 pkt

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....
Oceniający nazwisko i imię

.....
Właściciel / Zarządca

.....
Adres

data .....

Załącznik 4

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres
.....
.....
2. Właściciel/zarządca/użytkownik^{*)}:
  - a) osoba prawna - nazwa, adres .....
  - .....
  - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
  - .....
3. Tytuł własności .....
- .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
- .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾ .....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
  - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾ .....
  - b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji .....
  - .....
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾
.....
.....

.....
(podpis , data)

Objaśnienia:

^{*)} Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,

- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.
- 3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).
- 4) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.
- 5) Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.
- 6) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest .

Załącznik nr 5

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST1), KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

(opracowana na podstawie art. 163 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska /Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.2/ oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 października 2003 r w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest / Dz.U.03.192.1876 /).

1. Miejsce, adres .....
- .....
2. Właściciel/zarządca*):
  - a) osoba prawna - nazwa, adres, ...
  - .....
  - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
  - .....
3. Tytuł własności .....
- .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu2) .....
- .....
5. Ilość (m2, tony)3) .....
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów .....
7. Planowane usunięcia wyrobów: .....

  - a) sposób .....
  - b) przez kogo .....
  - c) termin .....

8. Inne istotne informacje4) .....

.....

.....
(podpis)

Data .....

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

4) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.